TAKTICKÉ OMYLY EKONOMŮ RAKOUSKÉ ŠKOLY PŘI „DOBÝVÁNÍ ORTODOXIE“

Lukáš Kovanda, Vysoká škola ekonomická v Praze

Úvod

Ve svých předchozích textech publikovaných v *Politické ekonomii* (Kovanda, 2010 a Kovanda, 2011) jsem argumentoval, že finanční krize, jež vrcholila v letech 2008 a 2009, představuje závažnou výzvu nejen pro tvůrce hospodářských politik a další ekonomické praktiky, nýbrž též pro převládající ekonomickou teorii, a dokonce metodologii. Uvedl jsem, že krize je široce nahlížena jako selhání ortodoxní ekonomie a představil jsem některé heterodoxní myšlenkové školy v ekonomii,¹ zvláště postkeynesovství a jeho ontologickou bázi v podobě kritického realismu. Někteří ekonomové totiž zastávají názor, že finanční krize zastihla ekonomickou ortodoxii „v nedbalkách“, což představuje příležitost právě pro některé heterodoxní školy ekonomického myšlení, aby výrazněji promluvily do diskursu utvářejícího hlavní (ortodoxní) proud ekonomie.²

Jedním z těchto ekonomů je Edwin Dolan:

„Obecně lze říci, že [finanční krize je] kriz[i] ekonomické profese. Přirozeně se tedy heterodoxním školám dostane více pozornosti.“ (Dolan, 2008)

Jako jednu z heterodoxních škol ekonomického myšlení, pro niž finanční krize představuje jistou příležitost, jmenoval Dolan rakouskou školu ekonomického myšlení (stručné představení této školy např. v Kovanda, 2009, zevrubnější pak např. v Huerta de Soto, 2012). Podle jeho názoru totiž nemovitostní bublina a s ní spjatá celková hospodářská expanze (především,

1 Rozdělení na ortodoxní a heterodoxní školy ekonomického myšlení není v rámci celé ekonomické obce přijímáno univerzálně a bez výhrad. Pro potřeby tohoto textu ale postačuje například kategorizace Tonyho Lawsons (2006). Ten označuje za *ortodoxní* současnou ekonomii hlavního proudu, zejména pak ekonomii neoklasickou. Argumentuje dále, že pojitko mezi *heterodoxními* školami, za něž označuje například starý institucionalismus, postkeynesovství, neoricardovství, (neo)rakouskou školu, ale taktéž neomarxismus či nově feministickou ekonomii lze alespoň implicitně hledat v rovině ontologické. Heterodoxní ekonomy podle něj sjednocuje zejména nedůvěra v míru, v níž jsou matematicko-deduktivní metody užívány v rámci ortodoxní ekonomie hlavního proudu k popisu uspořádání ekonomického systému.

2 Na jiném místě (Kovanda, 2013) argumentuji, že finanční krize může být významným impulsem pro určitý odvrát od ekonomistického smýšlení a pro citelně intenzivnější rozvoj ekonomických teorií a modelů s interdisciplinárním přesahem, a to do disciplín typu psychologie, sociologie, antropologie a dalších.

i když ne pouze v USA) a finanční krize, v níž splasknutí bubliny vyústilo, zjevně souzní s modely rakouské školy lépe než většina jiných recesí a krizí po druhé světové válce:

„Expanze, jež vedla k [finanční] krizi, stejně jako ta z konce 90. let, je mnohem podobnější problémům ve 20. letech, kdy se formovaly přístupy rakouské školy.“
(Dolan, 2008)

Dolan, (spolu)autor úspěšné³ ekonomické učebnice, ale dodává, že obavy z neblahého vývoje nebyly v letech před finanční krizí výhradně doménou ekonomů rakouské školy, nýbrž například i některých představitelů ekonomické ortodoxie.⁴ V této souvislosti jmenuje Johna Taylora, původce známého Taylorova pravidla.

Patrně nepřekvapí, že kromě ekonomů Dolanova typu spatřují v současném ekonomickém vývoji jistou příležitost i ti ekonomové, kteří se k rakouské myšlenkové škole sami explicitně hlásí. Jedním z nich je Peter Boettke, jeden z vůdčích představitelů současné rakouské školy. Ten aktuální příležitost pro rakouskou školu vysvětluje ani ne tak na bázi důsledku dopadů finanční krize, nýbrž mnohem více na základě dlouhodobějšího historického vývoje ekonomie jako takové. Rozlišuje ekonomii hlavního proudu a ekonomii hlavní linie:

„Ekonomie hlavní linie má své kořeny u [...] Adama Smithe, Davida Huma, ve skotském osvícenství. Sdílí přesvědčení o samoregulaci trhů, přesvědčení, že trhy nejlépe fungují, jsou-li ponechány samy sobě – samozřejmě při dodržování zásad soukromého vlastnictví. Velké, nepodložené konjunktury a ničivá splasknutí pak jsou vlastně jen výsledkem vládních zásahů a intervencí. Ekonomie hlavního proudu je naopak to, co je mezi ekonomy momentálně módní. Jako když se v roce 2008 dostal do módy Keynes.“ (Kovanda, 2011b, s. 63)

Podle Boettkeho se ekonomie hlavního proudu v posledních letech značně odchýlila od ekonomie hlavní linie. A právě v takových časech, jak prý dává tušit historická zkušenost, získávají autenticky tržní ekonomové opět na autoritě, neboť nejviditelněji usilují o přimknutí hlavního proudu zpět k hlavní linii. Boettke pokračuje:

*„V době, kdy je hlavní proud velmi blízko hlavní linii, totiž žádných korektivních myšlenek není příliš třeba. Vezměte si, že s krizí se do módy vrátil nejen Keynes, ale svým způsobem i Friedrich Hayek.“*⁵ (Kovanda, 2011b, s. 63)

3 Jeho *Introduction to Economics* se od poloviny 70. let dočkala již více než deseti vydání.

4 Podobné obavy však prokazatelně sdíleli i ekonomové dalších heterodoxních směrů, jmenovitě kupříkladu postkeynesovec Dean Baker či neomarxista Nick Beams.

5 Názornou ukázkou toho, že se oba slovníci ekonomové vrátili do módy, je podle Boettkeho hudební klip „Fear the Boom and Bust“, v němž herci představující Keynese a Hayeka formou hip-hopového zpěvu prezentují klíčové ekonomické argumenty těchto velikánů – v kontextu finanční krize. Od svého uvedení počátkem roku 2010 shlédly na internetu klip, na němž se autorsky podílel i ekonom Russ Roberts z Univerzity George Masona, více než čtyři miliony uživatelů. V dubnu 2011 se klip dočkal svého pokračování.

Podobně uvažují i mnozí další ekonomové rakouské školy. Například Joseph Salerno a Jeffrey Tucker v době, kdy svět sčítal škody po finanční krizi, hovořili o „druhém rakouském obrození“⁶ (Salerno; Tucker, 2010). Dokumentovali jej kromě jiného citací ortodoxního makroekonomů Lee Ohaniana, jenž se podle nich ve svém článku pro *Journal of Economic Theory* (Ohanian, 2009) inspiroval klíčovým ekonomem rakouské školy 20. století Murrayem Rothbardem a shledal, že tento ekonom správně analyzoval příčiny neobyčejné tíživosti průběhu velké hospodářské krize 30. let.

O „obrodě“ rakouské ekonomie se však mohli dočíst i čtenáři ekonomického denního tisku. Už v červnu 2007, tedy ještě před propuknutím finanční krize, vyšel v listu *Wall Street Journal* článek (WSJ, 2007), jenž cituje z výroční zprávy basilejské Banky pro mezinárodní platby,⁷ podle níž Spojené státy v hospodářsko-politické oblasti opakují stejné omyly, které vedly k velké hospodářské krizi 30. let. Vyvarovat se takového vývoje lze podle listu postupem vycházejícím z nauky rakouské školy, přičemž toto tvrzení je opřeno o citaci ze studie, již v roce 2006 publikoval William White, tehdejší vedoucí měnové a ekonomické sekce Banky pro mezinárodní platby. Tehdy argumentoval, že „*liberalizace finanční sféry v posledních desetiletích zvyšuje pravděpodobnost nastání hospodářského cyklu expanze a útlumu tak, jak jej nastiňuje rakouská škola.*“ (White, 2006, s. 9)

Evidentně tedy platí, že jisté teorie rozvinuté ekonomy rakouské školy mohou i podle některých ekonomů, kteří se k představitelům této školy neřadí, poměrně přiléhavě vysvětlovat hospodářské cykly posledních desetiletí, zvláště pak aktuální finanční krizi. Evidentně platí i to, že – řečeno s Boettkem – se velíkáni rakouské myšlenkové školy Hayekova kalibru dostali v době finanční krize do módy a svoji cestu našli i do vlivných titulů světového denního tisku. Navzdory těmto dvěma zjevným faktům zůstává však vliv ekonomů rakouské školy na vývoj v rámci ekonomie hlavního proudu okrajový a poměrně zanedbatelný. Ekonomická obec, zdá se, se naopak v převážné míře – a k údivu⁸ mnoha ekonomů rakouské školy – od idejí, jež tato škola hájí, odvrací a spásu hledá v „primitivním keynesovství“, řečeno opět s Boettkem (viz pozn. 8), případně dalších intervencionistických doktrínách. Při hledání odpovědi na nabízející se otázku, a sice proč se ekonomům rakouské školy nedaří silněji promlouvat do diskursu utvářejícího převládající podobu ekonomické teorie,

6 První obrození myšlenek rakouské školy nastalo podle Salerno a Tuckera v roce 1974. V červnu toho roku se totiž nejprve sjelo na padesát příznivců rakouské školy na památné setkání do South Royaltonu ve státě Vermont a posléze, v říjnu, byl Hayek oceněn Nobelovou cenou za ekonomii.

7 Banka bývá v populárním tisku označována jako „centrální banka centrálních bankéřů“.

8 Boettke k tomu poznamenává: „*Musím [...] říci, že největším rozčarováním, šokem, překvapením mé profesionální kariéry – jež se datuje od roku 1986 –, nebyl ani třeba rozpad sovětského bloku a následná ekonomická transformace či podobné historické události, nýbrž to, jak se mnozí [vlivní] ekonomové [...] na podzim roku 2008 (v době kritické fáze finanční krize, pozn. LK) rychle a snadno vrátili k myšlenkám Johna Maynarda Keynese ze 30. let. Zpanikařili a začali hlásat primitivní keynesovství, primitivní intervencionismus, primitivní politiku státních intervencí do chodu trhů.*“ (Kovanda, 2011b, s. 62)

budu vycházet zejména ze svých poznatků, jež jsem získal při osobních rozhovorech⁹ s celou plejádou ekonomů rakouské školy, ale i jejich ideových odpůrců, a z návštěv klíčových setkání příznivců rakouské ekonomie, jako jsou semináře, konference či letní školy amerických institucí Foundation for Economic Education, Cato Institute či Ludwig von Mises Institute.¹⁰

Taktika versus strategie

Vojenští stratégové označují výrazem *taktika* operativní aplikaci síly v konkrétní situaci čili soubor konkrétních postupů v určité bitvě. *Strategií* pak míní dlouhodobé cíle a celkovou podobu vojenských operací. Zjednodušeně lze říci, že strategie určuje cíl (například: co dobýt), kdežto taktika zase způsob, jak cíle dosáhnout (například: na kterém úseku útok provést).

Zůstanu-li u vojenské terminologie a metafor, domnívám se, že ekonomové rakouské školy se při sledování strategického cíle dopouštějí tří zásadních omylů taktického rázu. Strategickým cílem – jakkoli mnohdy není explicitně artikulován – jím přitom je „dobyť hlavního proudu“, „dobyť ortodoxie“, čili začleňování alespoň některých zásadních náhledů ekonomické teorie rakouské školy do „osnov“ výuky ekonomických fakult klíčových světových univerzit a dalších významných vzdělávacích institucí a pracovišť, jejichž absolventi v rozhodující míře obsazují posty ve vládách či multinacionálních korporacích, a mají tak poměrně nejsilnější vliv na podobu hospodářské praxe jednotlivých států či regionů.

Vycházím v tomto z náhledu ortodoxních ekonomů Daron Acemoglu a Jamese Robinsona. Ti soudí (Acemoglu; Robinson, 2012), že to, zda daný stát či region hospodářsky prosperuje, či nikoli, je determinováno úrovní ekonomických institucí na příslušném území. Kvalita ekonomických institucí je podle nich zase dána podobou politických institucí. Ekonomové rakouské školy jsou zjevně přesvědčeni, že jejich alternativní (heterodoxní) přístup k utváření ekonomického řádu by danému státu či regionu zajistil vyšší úroveň prosperity, než jakou umožňují stávající instituce.¹¹ Aby tedy mohli té vyšší úrovně prosperity dosáhnout, musí být nejprve – v souladu s tím, co uvádějí Acemoglu a Robinson – náležitě transformovány politické, a posléze tedy i ekonomické instituce. To se pochopitelně může zdařit pouze tehdy, pokud pozice, odkud je taková transformace realizovatelná, budou ve významné míře obsazeny příznivci rakouské myšlenkové školy a jejích klíčových náhledů. A takového stavu bude jen těžko dosaženo, nebudou-li na předních univerzitách a jiných vzdělávacích

9 Drtivá většina z nich byla publikována v periodických *Týden*, *Kontexty*, *The Prague Journal of Central European Affairs* a v mých dvou rozhovorových sbornících (Kovanda, 2009; Kovanda, 2011c).

10 Konkrétně jsem v uplynulých letech navštívil tyto akce: semináře Advanced Austrian Economics, Foundation for Economic Education (2008, 2009); Mises University 2009, Ludwig von Mises Institute; Cato University 2010, Cato Institute.

11 Obhajují kupříkladu koncepci malého státu se silně omezeným, pokud tedy ne zcela vymýceným, zasahováním státu do ekonomiky.

pracovištích takové myšlenky v určující míře vyučovány. Tomu tak zatím rozhodně není.¹²

V celém následujícím textu budu vycházet z předpokladu, že převážné většině ekonomů rakouské školy opravdu a niterně jde o „dobývání hlavního proudu“ ve výše uvedeném pojetí. Domnívám se totiž, že praktické ovlivnění společnosti, v kontextu výše uvedené snahy o zajištění vyšší úrovně prosperity, je zcela ústředním cílem takřka každého společenského vědce, jakkoli takový cíl nemusí být zdaleka vždy navenek deklarován. Proč by jinak tito vědci vůbec báдали? Proč by trávili spoustu času rozvíjením teorií o – z jejich pohledu – lepším společenském řádu, včetně toho ekonomického? I kdyby jim šlo výhradně o hledání objektivní pravdy bez jakýchkoli dalších ambicí, už tím, že tuto pravdu hledají ve společenské doméně, musí si být alespoň implicitně vědomi skutečnosti, že takový nález by nepochybně nezůstal bez povšimnutí a byl by využit jinými k příslušnému pokusu o společenskou transformaci.

A pakliže tedy usilují ovlivnit společnost prakticky, ať už přímo či nepřímo, musí být jejich cílem zkrátka i to, dosáhnout takových společenských pozic, odkud je takové ovlivňování realizovatelné. A to i v tom případě – spíše však, zvláště v tom případě –, kdy se jedná o posty v rámci systému, jež kritizují. Strategie ekonomů rakouské školy je tedy zřejmá z jejich samotné existence. Dlouhodobě převážné většině z nich opravdu jde o „dobytí hlavního proudu“. Musí jít. Jinak by ztratili vlastní smysl své existence, svůj *raison d'être*.

Dále tedy zevrubně rozeberu ony tři taktické omyly, jež ekonomům rakouské školy zabraňují v dosažení strategického cíle. Zdůrazňuji, že taktickým omylem mám v kontextu této práce na mysli nedostatek v oblasti způsobů prosazování daných idejí či teorií (nikoli v teoriích či idejích *per se*, jejichž vlastní zkoumání a hodnocení zde neprovedu) čili nedostatek v působení na zbytek akademické profese či dokonce na veřejnost, tedy aspekt spíše náležející do domény sociologie ekonomie než ryzí ekonomické teorie.

Domnívám se totiž, že nedostatky v oblasti sociologie ekonomie, zvláště jsou-li kumulovány, dost dobře mohou rozhodnout o osudu té které školy ekonomického myšlení, a to do značné míry bez ohledu na kvalitativní úroveň teoretických přístupů, jež představitelé dané školy ekonomického myšlení hájí a prosazují. Toto tvrzení opírám i o závěry, k nimž dospívá sociolog Yuval Yonay (1998). Ve svém citovaném díle, které je některými badateli (např. Fourcadeová, 2005) považováno za jednu z nejexplicitnějších aplikací konceptu sociologie vědění¹³ na oblast ekonomie, důkladně analyzuje souboj dvou škol ekonomického myšlení, jejichž zástupci v době mezi světovými válkami usilovali – výrazivem tohoto textu – dobýt hlavní

12 V širší míře je ekonomie rakouské školy vyučována v podstatě jen na dvou univerzitách, které lze označit za poměrně elitní i z globální perspektivy, a to na Univerzitě George Masona a na Newyorské univerzitě.

13 Sociologové vědění studují vědu jakožto společenskou činnost. Zaměřují se zejména na společenské podmínky a důsledky vědeckého poznání a na sociální struktury a procesy vědecké aktivity. Jejich cílem je vysvětlení skutečnosti, proč jistá vědecká interpretace uspívá, a jiná nikoli, a to z příčin vzniklých vně vědy, v důsledku externích sociálních či historických okolností.

proud americké ekonomie, a sice staré institucionální a tradiční neoklasické školy. Argumentuje přitom, že konečný výsledek tohoto zápasu – zamítnutí starého institucionalismu a vzestup matematické ekonomie – nezbytně neplyne z rozdílnosti vědecké objektivit výstupu každé ze škol, nýbrž z opakovaných „demonstrací síly“, v jejichž rámci každá ze stran usilovala o formování strategických aliancí účastníků daného diskursu a přesvědčování (srv. dále, str. 423) auditoria, že právě ona lépe odpovídá vědeckému kánonu té doby.¹⁴

Byly to tedy zjevně aspekty náležející do domény sociologie ekonomie, které rozhodly o podobě ekonomie hlavního proudu v meziválečných Spojených státech. Následně, v poválečných desetiletích, se matematická ekonomie, vycházející z neoklasické syntézy, stala ekonomickým hlavním proudem nejen ve Spojených státech, ale na Západě obecně (socialistické země zavrhnuly tuto doktrínu z ideologických důvodů, jakožto buržoazní nauku, avšak po pádu železné opony ji nakonec samozřejmě přijaly). Lze tedy argumentovat, že to byla právě doména sociologie ekonomie, a nikoli doména vlastní ekonomické teorie, v níž se rozhodlo o převažující podobě ekonomie druhé poloviny 20. století. I proto budu v tomto textu z důvodu praktického uchopení problému věnovat téměř výhradní pozornost působení ekonomů rakouské školy v doméně sociologie ekonomie, zatímco od jejich výstupu v doméně ekonomické teorie do značné míry abstrahuji (komplexní analýza problému, kterou pro nedostatek prostoru neprovedu, by pochopitelně zahrnovala i zevrubnou komparativní analýzu jejich přístupů v doméně ekonomické teorie).

Taktický omyl č. 1: Vnitřní rozklíženost

Zůstaňme na chvíli u metafor z vojenství: aby mohlo kterékoli vojsko dobýt vytyčené území, musí být v prvé řadě jednotné. To se však ekonomům rakouské školy v současnosti nedaří. Označení „rakouská škola“ (či také „neorakouská škola“) je ve své podstatě změtí několika proudů, jejichž představitelé se mezi sebou mnohdy poměrně ostře střetávají. Tyto proudy jsou zhruba následující:

- 1) Ekonomové rakouské školy sdružení kolem Ludwig von Mises Institute v Auburnu v americkém státě Alabama.
- 2) Ekonomové rakouské školy sdružení kolem Foundation for Economic Education a Univerzity George Masona.
- 3) Ekonomové rakouské školy sdružení kolem Cato Institute.

14 Hlubší otázkou, již však v tomto textu nechám z důvodu její komplexnosti bez zevrubné odpovědi, je, proč vědeckému kánonu druhé poloviny 20. století konvenovala „matematizující“ neoklasická syntéza mnohem více než „verbální“ institucionalismus. Vysvětlením může být ta skutečnost, v jejíž prospěch důkladněji argumentuji jinde (Kovanda, 2006 a Kovanda, 2008a), že prvně jmenovaný přístup k uchopení jevů v ekonomické sféře mnohem evidentněji souzní s pozitivismem, resp. modernismem, tedy směry, jež do značné míry určily vývoj ve 20. století v oblasti filozofie vědy, resp. v široké společenské doméně, od literatury či architektury až po vědu.

Lze říci, že první proud ekonomů rakouské školy historicky navazuje především na dílo Murrayho Rothbarda a Ludwiga von Misesa. Učení dalšího velikaře ekonomie rakouské školy 20. století, Friedricha von Hayeka, nahlíží tito badatelé už jako příliš umírněné a tuze vstřícné vůči hlavnímu proudu.¹⁵ Typickým představitelem tohoto proudu je Hans-Hermann Hoppe a dále badatelé jako třeba Walter Block nebo Robert Murphy. Mnozí z nich se nerozpakují sami sebe označit za anarchokapitalisty. Míra jejich ovlivnění diskursu, jenž formuje ekonomii hlavního proudu, je v podstatě nulová.

Druhý proud ekonomů rakouské školy historicky navazuje zejména na díla Hayekova a částečně Misesova (zejména proto, že Hayek byl Misesovým žákem). Rothbard je v jejich očích mnohdy již přílišným radikálem, pročez jeho význam upozadují – alespoň tedy v porovnání s prvním proudem ekonomů rakouské školy. Typickým představitelem druhého proudu je Peter Boettke, dále například Israel Kirzner nebo Lawrence White. Tito ekonomové do jisté, byť spíše nepatrné míry ekonomii hlavního proudu ovlivňují (např. White svými pracemi k monetární teorii a bankovníctví). Ekonomové hlavního proudu je zase do určité míry respektují. Například typický ortodoxní ekonom William Baumol se v osobním rozhovoru¹⁶ vyjadřoval jednoznačně pozitivně o Kirznerovi, dlouholetém kolegovi z Newyorské univerzity, s nímž jej pojí i hluboký zájem o teorii podnikatele.

Někteří autoři považují rozdělení do těchto dvou proudů za dostačující. Například Eamonn Butler praví následující:

„[První proud rakouské školy] navazuje na odkaz Misesa a Rothbarda a je dlouhodobě spjat s Ludwig von Mises Institute. Zdůrazňuje význam deduktivních a subjektivních základů ekonomie, stejně jako právního a etického kontextu liberální ekonomie. Další proud, zastávaný na Univerzitě George Masona, vychází z Hayekova odkazu a zaměřuje se na spontaneitu společenského řádu, tržního procesu a obchodních a vládních institucí. Badatelé této tradice též ochotněji přijímají tezi, že konvenční vědecké postupy měření a experimentu mohou rozšířit poznání ekonomů – i když jedním dechem dodávají, že užití těchto postupů při zkoumání nezávisle smýšlejících lidských bytostí nevede zdaleka k tak jistým poznatkům, jako je tomu [v přírodních vědách].“ (Butler, 2010, s. 105)

Třetí proud ekonomů rakouské školy, který nastíním, sestává z představitelů z okruhu Cato Institute. Je tvořen badateli, kteří se označují za autentické liberály (v evropském smyslu tohoto slova). Jde v mnoha případech vlastně spíše o ideology liberalismu než o ekonomy. Odkazují na Hayekovo dílo v řadě případů zejména pro jeho ideologické

15 Pro doplnění, jeden z představitelů prvního proudu ekonomů rakouské školy, Walter Block, obsáhle shrnuje a kriticky hodnotí Hayekovy postoje v tom smyslu, že pouze slabě, pokud vůbec, vzdorovaly intervencionismu: „[Hayek] byl spíše jen vlažným a rozporným stoupencem trhu – takovým, jenž byl z jistého důvodu široce interpretován jako neochvějný a radikální přívrženec ekonomické svobody.“ (Block, 1996, s. 365)

16 Baumol doslova uvedl následující: „Respektuji a cením si práce, kterou dělá profesor Kirzner. A můžu vám říci, že on zrovna tak respektuje moji práci. Nikdo z nás by tedy neřekl, že existuje cosi jako jediná cesta, [...] jak studovat podnikatelskou činnost.“ (Baumol, 2010)

poselství. Mises s Rothbardem jsou však pro ně už přílišnými radikály. Ukázkovým představitelem tohoto proudu je Thomas Palmer.

Každé škatulkování je ošemetné, toto pochopitelně nevyjímaje. Například badatelé jako ekonomický historik Robert Higgs či ekonom Roger Garrison jsou v dobrém vztahu s představiteli všech tří proudů a je nemožné je přiřadit jen k jednomu z nich. To je ovšem výtečným důkazem toho, že vnitřní rozklíženost ekonomů rakouské školy je evidentně přepjatým vyústěním spíše docela nepodstatných, snad i malicherných tenzí než nějakých fundamentálních rozporů.

Pro úplnost doplním, že v jistém smyslu lze hovořit ještě minimálně o dalším, čtvrtém proudu ekonomů rakouské školy. Řadím do něj praktické investory typu Petera Schiffa či Marka Fabera, mediálně zdatné „showmany“, jako je Thomas Woods, a dokonce politiky – mám na mysli Rona Paula, kongresmana za stát Texas, jenž třikrát neúspěšně kandidoval na úřad amerického prezidenta. Tito lidé jsou veřejně poměrně velmi známí a rakouskou školu docela široce propagují, jelikož odkazují na její klíčové představitele a některé určující ideje. Během rozhovorů s Faberem (Kovanda, 2009) a se Schiffem (Kovanda, 2009) jsem však nabyl dojmu, že jejich znalost rakouské školy a souvisejících teorií není kdovíjak hluboká a že proklamovaná inklinace k této škole je pro ně v zásadě marketingovým (či politicky motivovaným) postupem. Do vnitřní geneze teoretických přístupů rakouské školy vlastně nezasahují.

S drobnou nadsázkou tak lze shrnout, že v rámci rakouské školy platí obdoba stupnice, kterou proslul někdejší slovenský premiér Vladimír Mečiar: nepřítel, úhlavní nepřítel, koaliční partner. Přihlédneme-li k výše popsanému, stačí vlastně jen správně dosadit a získáme stupnici popisující stav v rámci rakouské myšlenkové školy: nepřítel (keynesovec), úhlavní nepřítel (marxista), koaliční partner (představitel jiného proudu ekonomů rakouské školy). Ostatně, Deirdre McCloskeyová, historička a filozofka ekonomie, jež je v kontaktu s celou řadou ekonomů rakouské školy, by se se stupnicí zjevně ztotožnila:

„[R]adikální ekonomové rakouské školy [z Mises Institute] jsou zvláštní, jelikož nejvíce vlastně útočí na své spojence, [včetně mě]. [Naopak ekonomy rakouské školy z Univerzity George Masona] řadím ke svým přátelům. [Proudy ekonomů rakouské školy] raději bojují mezi sebou, než aby se sjednotily a působily proti socialistům.“ (McCloskeyová, 2009)

Rozklíženost rakouské školy však není vždy do očí bijícím jevem. Často ji lze vysledovat spíše nepřímou – nikoli ani tak explicitně v textech či oficiálních projevech klíčových představitelů školy, nýbrž z osobních rozhovorů, setkání a diskusí s jednotlivými ekonomy rakouské školy.¹⁷ Rozklíženost, jež není nikterak novou

17 Jeden příklad za všechny. Jak tvrdí již uváděný Salerno, člen Ludwig von Mises Institute, Boettke při jedné z diskusí na půdě Foundation for Economic Education v roce 2009 pronesl následující: „Hans Hoppe před několika lety [...] veřejně prohlásil, že „žádný hayekovský ekonom nikdy nevěřil v soukromá vlastnická práva.““ (Salerno, 2009). Salerno dále píše, že z této poznámky doslova „padá čelist“, důrazně zpochybňuje, že by Hoppe kdy něco takového vyřkl, a spekuluje, že Boettkeho motivací k tak zavádějícímu výroku byla snaha lacině se vlichotit publiku.

záležitostí,¹⁸ lze také rozpoznat z toho, kteří ekonomové rakouské školy se účastní kterých konferencí a kdo je spjat s jakou institucí – ostatně to prokazuje i zde použité členění do jednotlivých proudů.

Vnitřní rozklíženost a nejednotnost ekonomy rakouské školy bezesporu oslabuje při snaze „dobýt hlavní proud“. Tvůrčí energie těchto ekonomů, která by mohla být užita v argumentaci nejen se „socialisty“, jak poněkud ideologicky míní McCloskeyová, ale obecněji s ortodoxními ekonomy, je mrhána ve vzájemných, z celkového, „strategického“ pohledu vlastně nevýznamných svárech. Veřejnost, ať už odborná či laická, je pak nutně zmatena, když zaznamenává často poměrně odlišné, a dokonce vzájemně si protirečící projevy ekonomů, kteří se však všichni hlásí k jedné, rakouské, škole. Příkladem nechť je například kardinální téma hodnocení Hayekova odkazu. Jak je již uvedeno, pro některé z ekonomů prvního proudu rakouské školy je Hayek málem zakukleným intervencionistou; pro další proudy rakouské školy je zato autentickým obhájcem tržních principů.¹⁹

Někteří z ekonomů rakouské školy si vlastní nejednotnost zjevně uvědomují a snaží se vzájemné rozpory přejít. Příkladem takového ekonoma je již vzpomínaný Kirzner. Ostatně, jeho konsensuální postoj prokazuje i to, že je obecně mnohdy pokládán za jakýsi svorník mezi rakouskou školou a ortodoxií. Když jsem se Kirznera tázal, zda se považuje za „hayekovce“ či „misesovce“, jak jsou rovněž ekonomové rakouské školy často třízeni, odpověděl tento žák Misesův a dlouholetý spolupracovník Hayekův následovně:

„Nedomnívám se, že by mezi Misesem a Haykem byly tak propastné rozdíly, aby takové dělení bylo obhájitelné. Ty skutečně klíčové myšlenky se u obou myslitelů do značné míry překrývají. Oba chápali tržní proces jako dynamický a vyzdvihovali roli konkurence a podnikatelského úsilí. Možná tu a tam cosi viděli jinak, či pro v zásadě totéž užívali jiných pojmenování, ale soudím, že je chybné ptát se, zda jsem ‚misesovec‘, nebo ‚hayekovec‘.“ (Kovanda, 2009b, s. 30–31)

18 Užití členění rakouské školy na jednotlivé proudy má prazáklad v nejednoduchých vztazích jejich klíčových osobností 20. století. Zveřejněno například bylo Rothbardovo interní memorandum z ledna 1958, v němž zástupcům organizace Volker Fund, dnes již neexistující filantropické nadace, důrazně doporučoval nejen, aby nepodpořili Hayekovu knihu *Ústava svobody*, ale aby tato publikace byla důsledně atakována, jakmile dojde k jejímu vydání. „[Je] překvapivé a hrozné zároveň, jak vyhroceně špatná, a řekl bych dokonce zlá, ta kniha je,“ napsal doslova Rothbard v důvěrném textu, který, jak se domníval, nebude zveřejněn (Modugnoová 2009, s. 61). Později, v 80. letech, zase Rothbard vystoupil proti ekonomům rakouské školy sdruženým kolem Univerzity George Masona, které označil za „odpadlíky rakouské školy“ a obvinil je ze snahy ustavit hermeneutickou ekonomickou doktrínu. Připomněl přitom, že za jednoho z duchovních otců hermeneutiky je hermeneutiky samotnými považován Karl Marx (Rothbard, 1989).

19 Pro úplnost dodávám, že pro většinu ekonomů hlavního proudu je Hayek přímo zosobněním *laissez-faire* liberalismu, tedy ještě jakési rozvolněnější formy liberalismu. Takto Hayeka hodnotí Jeffrey Sachs: „Hayek se vydal dobrým směrem, ale zašel tuze daleko. Souhlasím s ním, že přemíra státního vlastnictví je pro ekonomiku škodlivá a nebezpečná. On se pak však stal jakýmsi guru liberalismu ve stylu *laissez-faire*. Hlásal, že sociální stát vede k tomu samému potlačení demokracie a svobody jako stát opírající se o socialistické vlastnictví. To byla velmi špatná předpověď. Nepotvrdila se.“ (Kovanda, 2008b, s. 40)

Domnívám se, že tento Kirznerův přístup by mohl sloužit jako dobré vodítko řadě ostatních ekonomů rakouské školy při potenciální snaze taktický omyl č. 1 překonat. A jak jsem již uvedl, ekonomové a příznivci rakouské školy, jako je Higgs či Garrison, prokazují, že diskuse mezi jednotlivými proudy v rámci soudobé rakouské školy je docela dobře možná a že to, co ekonomy rakouské školy rozděluje – a oslabuje – jsou ve skutečnosti spíše malichernosti,²⁰ nikoli zásadní a fundamentální difference.

Taktický omyl č. 2: Přestřelené předpovědi, jež se nevyplňují

Institucionální ekonom Svetozar Pejovich s ekonomy rakouské školy, zejména s Hayekem, v mnohém sympatizuje. V kontextu úvah o možném citelném růstu inflace, které se začaly v médiích i odborných kruzích objevovat v letech 2008 a 2009 v reakci na bezprecedentní poskytování dodatečné „záchranné“ likvidity finančnímu systému ze strany světové významných centrálních bank, citoval údajný Stalinův poznatek, že je prozíravé „činit jen takové předpovědi, jejichž neplatnost se může ukázat až po vaší smrti.“ (Kovanda, 2009, s. 63) Pejovich k tomu tehdy dodal, že ve společenských vědách je předpovídání, včetně toho stran budoucích měr inflace, velmi nebezpečné.

Soudím, že mnozí z ekonomů rakouské školy tento poznatek nereflektují a dopouštějí se značně nepřesných predikcí. Ty jsou tak dalším z taktických omylů rakouské školy. V posledních letech to bylo nejzjevnější patrně právě v jejich prognózách týkajících se inflace. Zmíněný Hoppe na jaře 2009 pronesl následující:

„Pokud centrální banky neučiní něco, k čemu se v minulosti nikdy neuchýlily, tedy pokud nestáhnou [nově poskytnuté] peníze zpět z trhu, pak [je masivní inflace nevyhnutelná]. Ale nevím, proč by něco takového dělaly. Očekávám drastickou inflaci. Je to prostě základní abeceda ekonomie: když se množství statků a služeb v ekonomice příliš nezmění, zatímco se zdvojnásobí množství peněz, odrazí se to ve vyšších cenách.“ (Kovanda, 2009, s. 52)

Boettke zase o dva roky později prohlásil, že se domnívá, že „do roku 2015 dosáhne americká inflace dvojciferných hodnot“ a hovořil přitom dokonce o reálné hrozbě hyperinflace (Kovanda, 2011b, s. 63). A Robert Murphy, další ze zmíněných ekonomů rakouské školy, prezentoval už v roce 2009 následující myšlenku:

20 Tyto „malichernosti“ a podobné aspekty, jakkoli se na první pohled patrně jeví jako zásadních implikací prosté, vskutku mohou rozhodovat o úspěšnosti celé myšlenkové školy. Například postkeynesovec Luigi Pasinetti je přesvědčen, že zásadním důvodem, proč se postkeynesovství (či, přesněji, cambridgeská škola keynesovské ekonomie) nestalo převládající ekonomickou doktrínou, ale zůstalo heterodoxním přístupem, je, že daní ekonomové v poválečných dekadách „v mnoha disputacích často zdůrazňovali individualistické postoje, a někdy dokonce egoistické chování, spíše než aby přijali ducha spolupráce, jenž by udržel a posílil jednotu [post]keynesovské školy.“ (Pasinetti, 2005, s. 839) Tento Pasinetiho postřeh, postřeh přímého aktéra nastíněného vývoje, je dalším dokladem toho, pro co argumentuji výše odkazem na střet starých institucionalistů s neoklasikou, a sice že o úspěchu té které školy ekonomického myšlení mnohdy rozhodují aspekty náležející do domény sociologie ekonomie v nejširším smyslu tohoto výrazu.

„Nejsem se vůbec jistý, zda dolar bude existovat touto dobou za deset let. Myslím, že je docela dobře možné, že v té době budou Američané používat úplně jinou měnu.“ (Kovanda, 2010b, s. 70)

Jak vidno, odvážné předpovědi se v „rakouském“ podání netýkají jen inflace. A dopouštějí se jich nejen „radikálové z Auburnu“, nýbrž i ekonomové z umírněného proudu rakouské myšlenkové školy.

Krátkodobě mohou tyto předpovědi působit neotřele a budit pozornost médií a širší veřejnosti. Domnívám se však – jak budu argumentovat vzápětí –, že jsou přestřelené, a dlouhodobě tedy – z hlediska sledování strategického cíle rakouské školy – škodlivé. To, že se patrně nevyplní – a to ještě za života jejich původců, v rozporu se Stalinovým poznatkem –, ekonomům rakouské školy jak v očích odborné, tak laické veřejnosti na kredibilitě jistě nepřidá.

Nepřesné predikce mnohých ekonomů rakouské školy v monetární oblasti pramení, zdá se, z nepříhodné agregace, již se v této oblasti dopouštějí. Paradoxně přitom analýzu a nahlížení ekonomiky prostřednictvím příliš širokých agregátů nezřídka vytýkají keynesovským ekonomům hlavního proudu. Konkrétně Hoppe ve zde uvedené citaci zjevně dostatečně nenahlédl tu skutečnost, že zatímco – jak řekl – se zdvojnásobilo množství peněz, tedy objem monetární báze, mnohem rychlejším tempem v té době docházelo k takzvanému oddlužování čili k destrukci úvěru. Opravdový inflační potenciál má totiž úvěrová expanze, nikoli prostá expanze peněžní. Hoppe tedy nerozlišil monetární bázi od bezhotovostních peněz ve formě úvěru v nejširším smyslu tohoto slova. Zdvojnásobení množství peněz se zkrátka ve vyšších cenách automaticky odrazit nemusí. Podobně odvážné se zatím jeví i predikce Boettkeho a Murphyho prorocství o tom, že dolar do roku 2019 patrně zanikne.

Jak již je řečeno, tyto předpovědi sice krátkodobě mohou pro svoji relativní výstřednost zvýšit povědomí o daném ekonomovi, jejich původci, ale pakliže zůstávají nenaplněny, dlouhodobě jsou bezpochyby kontraproduktivní – zůstávají jen dalším taktickým omylem ekonomů rakouské školy. Jejich kontraproduktivitu dobře vystihují slova Paula Krugmana, novokeynesovského ekonoma, tedy ideového odpůrce rakouské školy. Naráží na predikce ekonomů rakouské školy a jejich příznivců z roku 2008, kdy americká centrální banka začala – lidově řečeno – „tisknout ve velkém peníze“ čili zahájila bezprecedentní expanzi měnové báze:

„Ekonomové rakouské školy [...] si [tehdy] byli tak jistí, v co [expanze] vyústí: nastane devastující inflace. Jeden populární komentátor ovlivněný rakouskou školou [...], Peter Schiff, dokonce upozorňoval na blížící se hrozbu hyperinflace po vzoru Zimbabwe. A jak jsme na tom po třech letech? Inflace kolísá, avšak spotřebitelské ceny nakonec vzrostly jenom o 4,5 procenta, což značí průměrnou roční míru inflace odpovídající pouhému půldruhému procentu. Mohl někdo předpovídat, že natištění tolika peněz (na jiném místě článku hovoří Krugman o ztrojnásobení měnové báze – pozn. LK) vyvolá jen tak nepatrnou inflaci? Popravdě, já ano. A také jsem to předpovídal. Stejně jako ostatní, kteří rozumí keynesovské ekonomii [...].“ (Krugman, 2011, s. A43)

Vrátím-li se k vojenským metaforám, rakouští ekonomové a jejich příznivci vbíhají, jak vidno, svými neopodstatněnými předpověďmi myšlenkovým odpůrcům přímo do rány. Podle mého soudu by tudíž v tomto ohledu měli mnohem důsledněji ctít Hayekův odkaz a dbát jeho teze, že možnosti předpovídání ve společenských vědách jsou značně omezené,²¹ nesnažit se predikovat přesná čísla, například specifické míry inflace v tom a tom roce, a odpustit si analýzu na základě nepříhodných monetárních agregátů.

Taktický omyl č. 3: Neochota přijmout pojmosloví ekonomie hlavního proudu

Říká se, že chceme-li pokořit nepřítele, je dobré jej nejdříve pořádně poznat – „poznej svého nepřítele“. Třetím taktickým omylem ekonomů rakouské školy je, že se o něco takového nesnaží či tak činí v nedostatečné míře. Lze také argumentovat, že ekonomové rakouské školy komunikují se zbytkem profese neadekvátním způsobem. Již vzpomínaný Dolan to vystihuje takto:

„Obávám se, že zástupci rakouské školy nevědí, jak efektivně komunikovat se zbytkem ekonomické profese. Je zde jistá část rakouské školy, která lpí na ideologické a metodologické čistotě.“ (Dolan, 2008)

Další úryvek ozřejmí, které z ekonomů rakouské školy má Dolan touto „částí“ zejména na mysli:

„Srovnáte-li Hayeka a jeho následovníky s Misesem a jeho pokračovateli, vidíte ten kontrast. Hayek byl vždy velmi dobrý v komunikaci se zbytkem profese – i s těmi, kteří s ním často nesouhlasili –, a dogmaticky nelpěl na svých předchozích tezích. Mises a další z tohoto křídla, třeba Rothbard, byli mnohem více doktrináristi a méně se starali o komunikaci s ostatními ekonomy, jež vlastně i svým způsobem denunciovali.“ (Dolan, 2008)

Jak se do lesa volá, tak se z lesa ozývá. Jestliže Mises svým způsobem haněl kolegy ekonomy, jak říká Dolan, není se co divit, že mnozí ekonomové jej neměli příliš v oblibě. Nikoli ani tak pro jeho názory (i když někteří zřejmě ano), nýbrž pro povahové rysy. I doyen hospodářské vědy a pamětník, Ronald Coase, zmiňuje v tomto ohledu Misesa v poměrně nelichotivém světle. Říká doslova:

„Mise se jsem nikdy neměl rád. Podle mého mínění to nebyl příliš milý člověk. Pamatuji se na jednu konferenci, na níž soptil, neboť ubytování mu nebylo dost dobré. Pamatuji si také na jedno setkání, kde jsem prezentoval svoji studii o vysílacích frekvencích: on k tomu zaujal velmi nepřátelský postoj, aniž jsem pořádně věděl proč.“ (Kovanda, 2011c, s. 133)

21 Hayek (např. 1967) postuloval, že společenští vědci jsou velmi často nuceni uchýlit se při predikování pouze k rámcovým předpovědím (*pattern predictions*). Specifické předpovědi neumožňuje samotná komplexně-adaptivní povaha společenských systémů.

Zato o Hayekovi se Coase – který není kdovíjakým příznivcem rakouské školy, a to zejména pro její postrádání empirických vhladů – zmínil ve stejném rozhovoru pozitivně:

„Hayeka jsem měl velmi rád, znali jsme se osobně a dobře jsme spolu vycházeli. Byl mi oporou při jakékoli práci, kterou jsem dělal.“ (Kovanda, 2011c, s. 132)

Zvláště ve společenských vědách nebývá, jak už jsem naznačil (str. 5) prosazování idejí jen o idejích samotných, nýbrž – a dost možná především – také o způsobu, jakým jsou hájeny. O formě rétoriky a argumentace (viz např. McCloskeyová, 1998), která je za účelem jejich prezentace a prosazení užita. Pakliže v tomto klíčový ekonom rakouské školy zjevně selhával a jestliže tak zjevně selhává proud jeho pokračovatelů, jedná se o další taktický omyl, jenž negativně dopadá na celou rakouskou školu.

Pravda, v praxi nemusí být vždy snadné odlišit „diplomatické“ a taktní vystupování vůči ideovému sokovi od až nepřístojné umírněnosti ve vlastním přesvědčení. Nicméně fakt, že lidé jako Dolan či Coase, kteří minimálně v ideologické rovině ekonomům rakouské školy rozhodně vzdáleni nejsou, poukazují na do značné míry nešťastnou a evidentně netaktní komunikaci ústředních myšlenek rakouské školy – ať už v minulosti či v současnosti –, je z hlediska nastíněného strategického cíle varující. Ostatně, například i McCloskeyová tento omyl dokládá. Netají se sice svými sympatiemi k rakouské škole a klasickému liberalismu vůbec, ale tíží ji – a od rakouské školy odrazuje – podle jejího soudu nevybíravá kritika jejich textů ze strany *některých* ekonomů rakouské školy.²²

Domnívám se, že ekonomové rakouské školy se chtě nechtě musí otevřít hlavnímu proudu, naučit se jeho představitelům naslouchat a otevřeně s nimi polemizovat, a to takovým způsobem, aby si přitom neznepřátelili ty, kteří jim mohou být vítanými spojenci a jejichž světónázor není od toho „rakouského“ zrovna propastně vzdálen. Musí se prostě naučit mluvit „jazykem“ hlavního proudu. Musí si osvojit pojmosloví ortodoxie. Dolan k tomu podotýká následující:

„Částečně se to týká sémantiky – [ekonomové rakouské školy] by měli používat výrazy, jimž auditorium hlavního proudu skutečně porozumí. Ale je také nutné číst a znát literaturu k ekonomii hlavního proudu. Říkám to nerad, ale někteří zástupci rakouské školy jsou jednoduše nevzdělání, co se týče ekonomie hlavního proudu. Říkají pak například, že se zabývají bublinami na trzích aktiv, zatímco ekonomové hlavního proudu nikoli, což je ovšem tuze hrubé tvrzení. Ekonomové rakouské myšlenkové školy by také měli psát pro žurnály ekonomie hlavního proudu, nikoli jen sami pro sebe – to si pak nikdo ‚zvenku‘ nepřečte.“ (Dolan, 2008)

22 McCloskeyová konkrétně jmenuje Hoppeho (McCloskeyová, 2009). Symptomatický z hlediska tohoto mého textu je rovněž její článek, jež napsala ještě coby Donald McCloskey, „Splenetic Rationalism“ (McCloskeyová, 1989). V něm se ohlíží za recenzemi své knihy *The Rhetoric of Economics*, přičemž uvádí, že zatímco výše zmínění Boettke a Palmer se četbě – i když zdaleka nikoli souhlasně – recenzované knihy zjevně důkladně věnovali, Hoppe evidentně ne – a o to hrubší, ale i nepřesnější byl poté jeho odsudek.

Podobně promlouvá například i Bryan Caplan, ekonom z Univerzity George Masona. Zamřadil, na přelomu 80. a 90. let, inklinoval k rakouské škole, avšak později její učení do značné míry odmítl. Genezi svého postoje i příčiny odvrácení se od myšlenek rakouské školy líčí ve statí „Why I Am Not an Austrian Economist“ (Caplan, 1997). Uvádí čtyři takovéto příčiny:

- 1) Snaha ekonomů rakouské školy přestavět ekonomii podle koncepce diametrálně odlišné od moderní ortodoxie selhává.
- 2) Ekonomové rakouské školy v mnoha případech nerozumí moderní ortodoxní ekonomii. Toto neporozumění je vede k tomu, že přeceňují rozdílnosti mezi rakouskou školou a ortodoxií.
- 3) Několik z nejdůležitějších tvrzení představitelů rakouské školy je chybných.
- 4) Moderní ortodoxie učinila řadu významných „objevů“, aniž by ekonomové rakouské školy většinu z nich náležitě docenili.

Zatímco body 1) a 3) budou předmětem diskursu v oblasti ekonomické teorie, body 2) a 4) mají co dočinění i s oblastí sociologie ekonomie, proč se u nich krátce zastavím. Bod 4) přitom do značné míry plyne z bodu 2). Bod 2) je obdobou toho, nač výše upozorňuje Dolan. Ekonomové rakouské školy prostě v mnoha případech dostatečně nerozumí teoriím, jež kritizují. Metaforicky vyřčeno, „neznají svého nepřítele“. Odpověď nejvýše jen spekulativní povahy však lze nalézt na související závažnou otázku, zda odpor řady ekonomů rakouské školy k empirickým, matematickým a ekonometrickým metodám, které jsou vlastní ortodoxii i některým jiným heterodoxním školám, autenticky plyne výhradně z jejich světónázoru, přesvědčení a příslušného teoretického ukotvení, či zda – alespoň v jisté míře – je vyústěním jejich omezené znalosti těchto metod a/či limitované schopnosti jejich praktické aplikace.

Jenže je to právě užití „zaběhlých“ metod, postupů a nástrojů ortodoxie, které způsobuje, že nové teorie, jež se v rámci ortodoxie objevují, činí tyto „novoty“ přijatelnější pro zbytek profese. Tuto skutečnost ilustrují slova již vzpomínaného Baumola, který jako svoji hlavní výhodu oproti konkurenční Kirznerově teorii podnikatele uvádí právě fakt, že – na rozdíl od Kirznera – užívá pojmosloví a postupů ekonomie hlavního proudu:

„[Bádám-li v rámci ekonomie hlavního proudu], mám dvě výhody. První je, že [její] nástroje jsou velmi účinné. A myslím, že jsem prokázal, že [těchto] nástrojů lze užívat právě při analýze podnikatelství. (...) Zadruhé, myslím, že můj přístup bude všednější pro většinu ekonomů než [Kirznerův] přístup rakouské školy. Budou snáze vstřebávat to, co sděluji. Účinněji si získám jejich pozornost.“
(Baumol, 2010)

Baumol si je evidentně dobře vědom toho, jak zásadní je užívání nástrojů a pojmosloví, které jsou dobře známé většině ekonomické obce a v jejím rámci zařité. Za svoji výhodu prostě považuje to, že mluví „jazykem“ hlavního proudu, nikoli „rakousky“. Z toho plyne, že mluvit „rakousky“ – bez ohledu na vlastní kvalitu té které takto

artikulované teorie – je samo o sobě nevýhodou. Pokud tedy ekonomové rakouské školy hodlají sledovat svůj strategický cíl opravdu účinně, měli by, zaprvé, „svého nepřítele“ zevrubně poznat a, zadruhé, mluvit poté jeho řečí tak, aby maximalizovali pravděpodobnost, že jejich ideje a názory osloví co možná nejširší auditorium vně rakouské školy.

Závěr

Když na výše vzpomenutém památném setkání ekonomů rakouské školy v South Royaltonu roku 1974 vystoupil coby host Milton Friedman, udivil posluchače tezí, že ekonomie rakouské školy neexistuje, že je jen dobrá a špatná ekonomie (Dolan, 1976). Klíčový představitel ekonomické ortodoxie druhé půle 20. století tím měl na mysli to, že opravdu hodnotné a původní příspěvky ekonomů, kteří deklarují svoji příslušnost k rakouské škole, si své místo v souhrnu teorií hlavního proudu nakonec najdou. V obdobných intencích smýšlí například i sociolog ekonomie David Colander, který nahlíží vývoj převládající ekonomické doktríny jako evoluční; ekonomie se podle něj sice vyvíjí a bude vyvíjet v ortodoxní linii, ale heterodoxní ekonomové budou tento vývoj nepřímou ovlivňovat tím, že budou upozorňovat na vyvstálé problémy v rámci převládající ekonomické doktríny a fungovat jako jakýsi katalyzátor změn (Kovanda, 2011a).

Zdá se, že zatímco umírněné, hayekovské proudy v rámci rakouské školy se s tímto stavem pragmaticky smiřují a alespoň z krátkodobého a střednědobého hlediska jej považují za maximum možného, tedy i – výrazivem tohoto textu – za alespoň částečné „dobyty ortodoxie“, misesovské a rothbardovské proudy sdílí mnohem větší ambice. Touží podobu převládající ekonomické doktríny radikálně, ba revolučně pozměnit.

Tyto závažně odlišné motivace pochopitelně ústí v popsanou nejednotnost rakouské školy a ve vzájemné tenze mezi jejími představiteli. Ve spojení s dalšími dvěma klíčovými taktickými omyly, rozebranými výše, působí na celou školu až rozkladným způsobem. Vliv ekonomů rakouské školy na genezi převládající ekonomické doktríny je – navzdory pro ně příhodným objektivním okolnostem v podobě finanční krize, která je široce vnímána coby selhání ortodoxie – výrazně slabší, než by mohl být. I „dobrá ekonomie“ v podání ekonomů rakouské školy je totiž do značné míry diskreditována popsanými taktickými omyly, jež mají z větší části na svědomí ti ekonomové rakouské školy, jejichž „revoluční“ ambice sahají mnohem výše, než je v dohledné době realisticky dosažitelné. I proto zůstává ortodoxie ekonomy rakouské školy nepokořena.

Literatura:

- ACEMOGLU, D.; ROBINSON, J. 2012. *Why Nations Fail*. New York: Crown Business. ISBN 978-0-307-71921-8.
- BAUMOL, W. 2010. Osobní, zaznamenané sdělení (v rámci autorova rozhovoru pro časopis *Týden*). Baumolův byt, New York, 19. 7. 2010.
- BLOCK, W. 1996. Hayek's Road to Serfdom. *Journal of Libertarian Studies*. 1996, Vol. 12, No. 2, pp. 339–65. ISSN 0363-2873.

- BUTLER, E. 2010. *Austrian Economics: A Primer*. Londýn: Adam Smith Research Trust. ISBN 1-902737-69-5.
- CAPLAN, B. 1997. Why I Am Not an Austrian Economist. Dostupné na <http://econfaculty.gmu.edu/bcaplan/whyaust.htm>.
- DOLAN, E. 1976. *The Foundations of Modern Austrian Economics*. Kansas City: Sheed and Ward. ISBN 0-8362-0653-3.
- DOLAN, E. 2008. Osobní, zaznamenané sdělení (v rámci autorova rozhovoru pro časopis *Týden*). VŠE, Praha, 28. 11. 2008.
- FOURCADE, M. 2005. Sociology of Economics. In BECKERT, J.; ZAFIROVSKI, M. (eds.) *International Encyclopedia of Economic Sociology*. Londýn: Routledge. ISBN 978-04-1556-958-3.
- HAYEK, F. A. 1967. *Studies in Philosophy, Politics and Economics*. Chicago: University of Chicago Press. ISBN 978-0-226-32085-4.
- HUERTA DE SOTO, J. 2012. *Rakouská škola*. Praha: Dokořán. ISBN 978-80-7363-445-2.
- IP, G. 2007. Amid Financial Excess, a Revival of Austrian Economics. *Real Time Economics* (webové stránky listu *Wall Street Journal*). 25. 6. 2007. Dostupné na <http://blogs.wsj.com/economics/2007/06/25/amid-financial-excess-a-revival-of-austrian-economics-in-basel/>.
- KOVANDA, L. 2006. Momenty filozofie věd v komparaci škol ekonomického myšlení. Diplomová práce. Institut ekonomických studií FSV UK (vedoucí: Sojka, M.).
- KOVANDA, L. 2008a. Tři odkazy Augusta Comta v ekonomii. In LOUŽEK, M. (ed.). *Auguste Comte: 150 let od smrti*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku. ISBN 978-80-86547-87-9.
- KOVANDA, L. 2008b. An Interview with Jeffrey Sachs on Falling Markets. *The Prague Journal of Central European Affairs*. 2008, Vol. 11, No. 4, pp. 37–40. ISSN 1211-8303.
- KOVANDA, L. 2009a. *Příběh dokonalé bouře a hovory (nejen) s laureáty Nobelovy ceny o finanční krizi*. Praha: Mediacop. ISSN 1804-1701.
- KOVANDA, L. 2009b. Keynesovští ekonomové se jen trefují do postojů laiků (rozhovor s Israelem Kirznerem). *Kontexty*. 2009, Vol. 1, No. 6, pp. 29–32. ISSN 1803-6988.
- KOVANDA, L. 2010a. Kritický realismus: ontologická báze postkeynesovské ekonomie. *Politická ekonomie*. 2010, Vol. 58, No. 5, pp. 608–22. ISSN 0032-3233.
- KOVANDA, L. 2010b. Dolar brzy zanikne (rozhovor s Robertem Murphym). *Týden*. 2010, Vol. 17, No. 20, pp. 70–1. ISSN 1210-9940.
- KOVANDA, L. 2011a. Ekonomie budoucnosti: čtyři možné scénáře. *Politická ekonomie*. 2011, Vol. 59, No. 6, pp. 743–58. ISSN 0032-3233.
- KOVANDA, L. 2011b. Obama, to je celý Bush (rozhovor s Peterem Boettkem). *Týden*. 2011, Vol. 18, No. 15, pp. 62–63. ISSN 1210-9940.
- KOVANDA, L. 2011c. *Příběh dluhové smršti a hovory (nejen) s laureáty Nobelovy ceny o dopadech finanční krize*. Praha: Mediacop. ISSN 1804-1701.
- KOVANDA, L. 2013. *Proč si ženy přitažlivost koupit nemohou, a muži ano: Čarovná zákoutí moderní ekonomie*. Praha: Brána. ISBN 978-80-7243-619-4.
- KRUGMAN, P. 2011. G. O. P. Monetary Madness. *New York Times*, 16. 12. 2011.
- LAWSON, T. 2006. The Nature of Heterodox Economics. *Cambridge Journal of Economics*. 2006, Vol. 30, No. 4, pp. 483–505. ISSN 0309-166X.
- MCCLOSKEY, D. 1989. Splenetic Rationalism. *Market Process*. 1989, Vol. 7, No. 1, pp. 34–41.
- MCCLOSKEY, D. 1998. *Rhetoric of Economics* (2. vydání). Madison: University of Wisconsin Press. ISBN 978-0299158149.
- MCCLOSKEY, D. 2009. Osobní, zaznamenané sdělení (v rámci autorova rozhovoru pro časopis *Týden*). McCloskeyové byt, Chicago, 12. 8. 2009.
- MODUGNO, R. 2009. *Murray N. Rothbard vs. The Philosophers*. Auburn: Ludwig von Mises Institute. ISBN 978-1-933550-46-6.
- OHANIAN, L. 2009. What — or Who — Started the Great Depression? *Journal of Economic Theory*. 2009, Vol. 144, No. 6, pp. 2310–35. ISSN 0022-0531.

- PASINETTI, L. 2005. The Cambridge School of Keynesian Economics. *Cambridge Journal of Economics*. 2005, Vol. 29, No. 6, pp. 837–48. ISSN 0309-166X.
- ROTHBARD, M. 1989. The Hermeneutical Invasion of Philosophy and Economics. *Review of Austrian Economics*. 1989, Vol. 3, No. 1, pp. 45–59. ISSN 0889-3047.
- SALERNO, J. 2009. There you go again, Pete. *Mises Economics Blog*. 4. 7. 2009. Dostupné na <http://archive.mises.org/10227/there-you-go-again-pete/>.
- SALERNO, J.; TUCKER, J. 2010. The Second Austrian Revival. *Mises Daily* (blog Ludwig von Mises Institute). 18. 3. 2010. Dostupné na <http://mises.org/daily/4202/>.
- WHITE, W. 2006. Is price stability enough? BIS Working Paper No. 205. Duben, 2006. ISSN 1020-0959.
- YONAY, Y. 1998. *The Struggle over the Soul of Economics: Institutional and Neoclassical Economists in America between the Wars*. Princeton: Princeton University Press. ISBN 978-1-400822-52-2.

AUSTRIANS' TACTICAL MISTAKES THAT PREVENT THEM TO "CONQUER THE ORTHODOXY"

Lukáš Kovanda, Faculty of Economics and Public Administration, University of Economics, Prague, W. Churchill Sq. 4, CZ – 130 67 Prague 3 (lukas.kovanda@seznam.cz).

Abstract

According to quite a number of scholars, even non-Austrian, some theories of Austrian school of economic thought do provide an increasingly relevant material to explain recent boom-and-bust economic cycles as well as financial crises. However, I argue, this development is not adequately reflected by a corresponding growth of Austrian influence within the economic orthodoxy. Quite to the contrary, many orthodox scholars have taken over rigidly Keynesian positions since the financial crisis culminated in 2008 and 2009. In my article I maintain that Austrians themselves have contributed significantly to such a situation by not preventing three major tactical mistakes, related to the domain of sociology of economics, from occurring. Firstly, they have not formed a really unified and thus influential group of scholars; instead, they have been divided into a few streams, sometimes with highly contradictory stances. Secondly, many Austrians have made bold predictions, especially with regard to possible enormous inflation stemming from the unprecedented provision of liquidity to the financial system during and in the aftermath of the financial crisis of 2008 and 2009, which have not been fulfilled at all. Thirdly, a critical number of Austrian school's economists do not effectively communicate with the rest of the profession and even, it seems, fail to adequately comprehend the orthodox analytical tools and theories.

Keywords

Austrian school, heterodoxy, orthodoxy, financial crisis, sociology of economics

JEL Classification

B25, B31, B41, B53